

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

ТАҢ ИМПЕРИЯСЫНЫҢ ОРТА АЗИЯҒА ЖҮРГІЗГЕН САЯСАТЫ

Қабықен Сайран

sai1991ran@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ ХҚФ Шығыстану кафедрасының 2 курс магистранты,

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Т.З. Қайыркен

Таң империясының гүлдену кезіне қарай, оның батысында екі алып мемлекет бас көтерді: оның бірі Тибет үстіртінде орналасқан, тарихтағы күшті империялардың бірі – Тибет мемлекеті болса, енді бірі – Таяу Шығыстағы Араб империясы еді. Бұл екі алып мемлекет Таң империясымен бірге сол кезеңдегі батыс аймақ тарихының негізгі ойыншысына айналды.

Тибеттіктердің ойынша, Таң патшалығы басқа мемлекеттерге қарағанда «мәдениеттілігі жоғары, адамдарының санасы ашық, өздерімен тепе-тең түсетін бірден-бір алып, мәдениетті ел» болды. Бұл ұлы образ Таң империясының әскери әлеуеті мен гүлденген мәдениетінің арқасында қалыптасты.

Жын гуан жылдарының басында, түрік аристократтары оңтүстікке ұдайы шабуылдап тұрды, бұл Таң империясының оңтүстік аймақтарының тыныштығына қауіп төндірді. Тан Тайцзун сыртқы байланыстардың стратегиясын және қорғаныс тактикасын белсенді қолданды, әубаста ол шектеу тәсілін қолданып, біршама қайшылықтарды шешті, бір жағынан сарбаздарды белсенді тәрбиелеп, түріктерге қарсы соғысқа даяр етті. Әрі сарбаздарды даярлау барысында өзі толық қатысты, бұдан әскери тиімділігі айтарлықтай жақсарды. 629 жылы, әскербасы Ли Цин Шығыс түріктерге қарсы соғыста үлкен табыстарға қол жеткізді. Шығыс түріктерді жеңген соң, мемлекет жерін кеңейтіп, адамдарды бір орынға орнықтырып, этникалық жанжалдар да шешіле бастады. Бұдан тыс Таң Тай Цзун Вэнь Чэн ханшайымды Тибетке ұзатты, бұл Қытай және Тибет қарым-қатынасын жаңа бір тарихи деңгейге шығарды, сонымен бірге, Қытай халық империясындағы ұлттар санын арттыру процесіне көптеген үлес қосты. Содан кейінгі 50 жыл бойы Таң империясы шекарасы тыныш болды.

635 жылы Тайцзун ғұндарды бағындырып, Гао Чанды біріктіріп, батыс түріктерге соққы береді, батыспен қарым-қатынас жасайтын сауда жолын ашып, батыс пен шығыс мәдениеті байланысын одан әрі күшейте түсті. Ол кісінің: “біз көшпенді халықтармен бір отбасымыз, егер де олар мені аспан астының егесі ретінде таныса, Қытаймен төрт рейлерді аллаламаса, оларды мен де мейірімге аламын” (胡越一家, 我为天下主, 无问中国和四夷, 皆养活之) - дегені бар. Мұнан Тайцзунның соғыс арқылы мәселені шешуді қаламайтынын байқаймыз. Көршілермен тату болып, аз ұлттармен ынтымақта болғандықтан, Тан Тайцзун аз ұлттар арасында “Тәңір хут” деген атқа ие болды.

649 жылдың мамыр айында, ұзақ мерзімге жалғасқан ауру себебінен 51 жастағы Тан Тайцзун қайтыс болады. 20 жыл бойы патшалық еткен кезеңде көптеген ұлы табыстарға қол жеткізді, сондықтан да «чжэнь гуань жылдарындағы саясат» (贞观之治) кезеңін Тайцзин атымен байланыстырады.

Тан Гаоцзуннан кейін, Тибет күшейе бастады, әрі Таң империясының батыс жағындағы негізгі қатеріне айналды. Ву Цзэтянь кезінде соңғы түріктер оңтүстікте, ал Ци даньдар оңтүстік-шығыста бас көтерді, бұл Таң империясының оңтүстіктегі жағдайын қиындатты. Сюань Цзун билік басына отырғаннан соң, жағдай жақсара бастады. 717 жылы, Таң империясы Ци даньдардан ляо си 21 облысты қайтарып алды, ин дуан тұтықтығын құрып, Тун ло хуй циді қайтадан өзіне қаратты. Оңтүстік-батыс аймақтағы Суй е қаласын қайтарып алып, Тибет және Кіші бо лу дарды жеңді. Сонымен қатар, Орта Азияға баратын жолды қайталай ашып, Таң империясының батыс аймақтағы үстемдігін қайта қолына алды, атағы

әлемге әйгілі болып, Жапония, Корей түбегі мен Оңтүстік Азия елдерімен де байланысы күшейіп, елші, саудагерлер үздіксіз қатынап тұрған.

Көптеген шетелдіктер Қытайға келіп, сол жерде сауда-саттықпен айналысты, біразы Қытайды мекен етті. Сол кезде батыс аймақтағы аз ұлттар Қытай жерін аңсады, Чанань қаласы дамыған орталық саналатын еді, бұл жерге жиналған адам саны екі жүз мыңнан асты. Таң империясының көлемі үлкен болғандықтан, шет аймақтарды тікелей билей алмады, сол себепті, Таң патшасы шет аймақтарға басқақтық және тұтықтық құрып, жергілікті адамдардан хан би сайлады. Мысалы : юнь нань патшасы, хуай жэнь хан секілді би-бектер мен неке арқылы саяси ықпал етті.

660 жылы Тан Тай Цзун Хун Хуа ханшайымды түйгүн патшасы Муюн Нохэбоға (诺葛钵) тұрмысқа береді, кейіннен түйгүндар мен тибеттіктер арасында соғыс болып, 663 жылы Тибет түйгүндардың ордасын ойрандайды. Хун Хуа ханшайымның талабы бойынша, елін бастап, Лянчжоуды паналайды (қазіргі Гань сувувэй) .

641 жылы, Тан Тайцзун Вэнь Чэн ханшайымды Тибет зампосы Цронсон Гампоға тұрмысқа шығарды. Цронсон Гампо оны Бо Хайдан күтіп алды. Ханшайым көкөніс тұқымдарын, қолөнер бұйымдарын, дәрігерлік және технологияға қатысты кітаптарды өзімен ала барып, олар Тибеттің алға басуында ерекше рөл атқарды. Бұдан кейін, Тибеттер жаңа зампо (патша) сайласа, белгілі деңгей де Таң империясына тәуелді болып қалды.

Уақыттың өтуімен, Тан Суанцзун билеуі кезінде, Таң империясының он жылғы бейбіт саясатынан соң, Таң империясы өзінің гүлдену шыңына жетті. Сонымен қатар, Тан патшалығы Тан Суанцзунның бағыт-бағдарымен кең көлемді әскери жорықтар жүргізді, әрі көптеген тибет әскерлерін қабылдады. Батыл және қайсарлы тибет әскері тез арада Таң империясы жүргізген соғыстың негізгі кейіпкері атанды. Сол уақытта Араб империясы да батыс аймақ таласына қатысты, әрі 715 жылы Таң патшалығымен алғашқы рет бетбе-бет қақтығысқа түсіп, батыс аймақ үш үлкен империя ортасында қалды.

Мемлекеттің негізгі жағдайының күшеюіне байланысты, батыс аймаққа талас Тибет үшін қиынға түсті, олар арабтармен біріккен жағдайдың өзінде еш нәтиже болмады. 715 жылы Тибет және Араб империясы бірігіп, Алданы таққа отырғызады, сонымен бірге Таң империясына қарасты Банаһан хандығына шабуыл жасайды. Бірақ, Таң сарбазы Чжан Сяохоа мен Ли Чиужен бастаған қолдан тибет-араб бірлескен одағы жеңіліп қалады, және Орта Азияда маңызды орын алған Банаһан хандығын тартып алып, батыс аймақты дүр сілкіндірді. 717 жылы түркештер мен тибеттіктер, арабтар бірігіп, төрт аймаққа соғыс ашады, нәтижесінде, Таң империясынан жеңіліп қалады. Содан, 722 жылы Тибет Таң империясына қарайтын Кіші бо луға соғыс ашқанымен, Чжан Саохоа және Чжан Сыли олардың әскер қолын қайтарған. Ал, арабтарға келсек, олар “патшайым атасы” деп атайтын А бу ду лэ-май ли кэның (685-705) әмірі бойынша Ха ча чжи-и бэнь-ю су пу шығыс аймақты билейтін ең жоғары қол болады, бұл сарбаздың жетекшілігімен арабтар шығысқа қарай кеңейе түсті, Қытайдың байлығына көз салып, Мұһанмолы және Гутэйбай есімді қолбасшылардың қайсы бірінші болып Қытай жеріне жетсе, сол жердің басшысы болады депті. Соңында Гу тай бай-бэнь-му сы линь-Ба си ли кісі , Та Ли Гань, Шу Мань, Та ха сы тань, Бу Ха Ла секілді Орта Азияның көптеген жерлерін бағындырды. Ал, Му хань мо дэ-И бэнь-ка си муда Орта Азияның басқа жерлерін бағындырды, бұл екеуі де Қытай шекарасына жете алмады. 715 және 717 жылғы арабтардың Қытайға қарсы соғысы жеңіліспен аяқталса да, арабтар тағы да Орта Азияға шабуылын тоқтатпады. Сол уақытта Таң патшалығының әскерлері Цинқай мен Тибетте үлкен соғыс жүргізіп жатқандықтан, Батыс аймақтарға аса назар аудара алмады, соны пайдаланған арабтар батыс аймаққа ықпал ете бастайды, әскери және діни ықпал көмегімен Таң патшалығына қарасты шағын Литі (粟特) мемлекеті арабтармен жақындасты. Арабтардың батыс аймақта кеңейуіне қарсылық ретінде Таң патшалығы түргештер арқылы оларға қатты соққы берді. Сюань цзун жылдарының алғашқы кезеңінде, Түркеш Ыстық (伊赛克) көл және Балқаш көлі маңында бас көтереді де, 715 жылы Таң патшасына бағынып, Таң патшасының Цзо Юй Линь сарбазы болып

тағайындалды. Бұл біршама атаулардың ішінде ең маңыздысы – Цзинь фан-роуд. Цзинь батыс мағынасын береді, бұл атақ Сүлік қағанға (苏祿可汗) Таң патшалығымен берілді, мақсаты – арабтарға қарсы тұру тілегін білдірді. Бірақ, Таң патшалығының берген мәртебесін алғанымен, түркеш ұлтының тума қасиеттеріне сай, олар сондада Таң патшалығының шекарасына шабуылға өтіп, Суйе қаласын басып алады. Соған қарамастан, Таң патшасы кеңшілікпен қарап, Суйе қаласын түркештерге сыйға береді, сол кезден бастап түркештер назарын арабтарға қарсы соғысқа арнайды. Таң патшасының түркештерге деген көңілі жайдан-жай емес екені анықталды. 718 жылы араб сарбазы Цзя Ла Хэ әскер бастап Мауреннахрдың солтүстікіндежеңіске жетті(河中), содан соң әскерін топтап Қытай аумағына келіп жеткен сәтте түркештердің қоршауында қалады, төлемақы төлеп әрең құтылады. 723 жылы Араб Хорасан (呼罗珊) сарбаз Мусылинды Шығыс Барғанға жортуылға жібереді, алайда, түркештер жарлық бойынша барып арабтарды қайтарады. 724 жылы Иециды II қайтыс болғаннан соң, Си Шаму Һалифарың орнын басып, Мусилинды Шығыс барған соғыс ашуды бұйырып, әрі оның астанасы Кэ Сай қаласын (渴塞城) басып алады, Кэ Шүй Жи шайқастан соң (渴水日之战), Араб әскерлері жеңілді, негізгі сарбаздары да шайқас майданында құрбан болды, бұл жайттан соң, арабтарға бағынған Қаң, Шижу мемлекеттері қайталай Таң патшалығының билік астына түсті, осы соққы арабтардың содан кейінгі 50 жыл бойы батысқа қарсы кеңейуін тоқтатты. 724-727 жылы, түркештер Литы мемлекеттеріне тереңдеп кіре бастады, сонау шалғайдағы Қаңлы да жетіп үлгерген еді. 726 жылы түркештер Вэй Гу Долар да (卫骨咄) қорғану үшін арабтарға қарсы соғыс ашты. Сол кезде түркештер тек Таң империясының спикері ретінде ғана Орта Азияда бой көрсеткен. 727 жылы Тохар ябғұсы ацзяо на чжи хань на фэй биау (吐火罗叶护阿交那支汗那飞表) Таң империясынан көмек сұрады, ол өздерін арабтардың қорлағанын, ауыр салық салынғанын және ата жерлерінің бүлінгенін айтып тез арада көмек алуды өтініштеді. Бұдан біз Таң империясы мен түргештердің қарым-қатынасының тығыз екендігін байқаймыз.

Түргештер соғыстан жеңілген соң, әлемге әйгілі Гао Сяньчжи тарихи сахнаға шықты, Тан баужылдарын да, ол адамның Таң империясының батыс аймақты бағындыруына ұдайы үлес қосты. Гао Сяньчжи (? -755жылы) ол Гаоли адамы, әскери отбасында дүниеге келген. Гао Сяньчжи аткерлігі күшті және батыр адам болған. Кіші кезінде әкесімен бірге Сианьға барған, соғыста жеңіп, генерал болған кісі. Ең баста Тибет құрал-жарақ арқылы Кіші Бо Закон мен Кіші бо лу қыз алысты, ал Кіші Бо Законның географиялық орналасу жағына байланысты ол батыс аймақтардың Таң империясына салық тапсыратын жолын бөгеп тастады. Солайша батыс аймақтағы 20 шақты мемлекеттің барлығы Тибетке бағынды. Таң патшалығы үш рет соғыс ашса да, ешқандай пайда болмады. Сонымен, 747 жылы Тан Сюаньцзун Гаосянь Чжиге 10 мың жаяу әскер беріп, жеңуді бұйырған. Гао Сяньчжи әскерлерімен Сианьға шығып, Хуань чэн换成 (今新疆阿克苏)、Во сэ дэ握瑟德 (今新疆巴楚东北)、Шалік疏勒 (今新疆喀什)、Когартан асып өтіп葱岭 (今帕米尔), Пәнже өзенін кесіп өтіп播密川, содан Кіші Бо Законға жеткен. Сол таңда ол жерде Тибет әскерлерінде он мыңдай адам бар еді, ауыр соғыстан соң, Таң әскерлері Тибеттің бес мыңдай адамын өлтіреді және мыңға жуық адамды тірідей ұстаған, киім-кешек, сауы-сайман, соғыс аттары да империя қарамағына өтті. Солай, Гао Сяньчжи батыс аймақтағы бекіген жолды ашты. Сонымен қатар, Гао Сяньчжи Кіші Бо Законға үш мыңдай әскер беріп, Дағыт (Торғот) асуына(坦驹岭)қарай бағыттады. Дағыт тауының деңгейі 4688 метр, Кенді Хұш тауының ең қатерлі тау жолының бірі еді. Тауды асу үшін мұз жағалай шығу қажет, басқалай жақын жол болған жоқ. Осынау қиын жолдарды Гао Сяньчжи әскерлерімен басып өтіп, мыңға жуық адаммен Кіші Бо Законның патшасы мен Тибет ханшайымын тірідей тұтқынға алды. 749 жылдың маусым айында, Гао Сяньчжи Тибетке қарсы соғыста, Аббаситтер әулеті келіп, Омейяд хандығына соғыс ашады, Абуал Аббас құрасанды (khurasan) негіздеп, мемлекет ішкі соғыста ұдайы жеңіске жетіп отырды. 750

жылдың сәуір айында астана Дамаскіні(大马士革) басып алды, содан бастап Аббаситтер халифаты құрылды (қытайдар бұны Аббас әулеті деп атаған) . Тибет мәселесін шешкеннен соң, Гао Сяньчжи араб күштеріне қарсы соғыс ашты, басында айтып өткендей, Араб империясына Орта Азиядағы көптеген мемлекеттер бой ұсынған, түркештер соғыста құрбан болғаннан соң. Гао Сяньчжи арабтардың Орта Азиядағы әсерін төмендету үшін, Таң империясына ешқандай тәуелділік қасиетін сақтамаған деген себептермен Шашқа соғыс ашқан, ал сол кезде Шашта арабтар сайлаған Чи Биши қаған еді. 751 жылдың қаңтар айында “Си ань цзе ду ши Гао Сяньчжи хан ордасына еніп, түргеш ханы, түрік басшысы, Шаш патшасын Таң патшасына ұсынды. Біз, сол кезде Гао Сяньчжи батыс аймаққа қарсы соғыста көптеген жетістікке қол жеткізгенін білеміз.

Гао Сяньчжи Мауреннахрдағы билігін қалпына келтірген соң, арабтардың қарсы шабуылына ұшырайды. 751 жылы Талас шайқасы басталды. Бұл шайқастың басталары анық еді, оның бір себебі, Таң империясы Орта Азиядағы үстемдігін қайта қолға алғысы келсе, онда оларға арабтармен шайқасуға тура келер еді, ал арабтарға келсек, Орта Азияны ұдайы билеуі үшін, Таң империясымен соғысқа түсуі қажет. Бұл шайқаста екі жақтың әскери қауқарын айтып өтпесек болмайды. Таң империясы жағында, Гао Сяньчжи бас сарбаз, Ли Сие орынбасар болса, әскер санына келсек, Қытай әскері жиырма мың, бұдан бөлек сырттан көмекке келген оң мың қарлұқ әскерлері бар. Талас шайқасына Гао Сяньчжи шамамен барлық әскер көшінің 80% қосқан еді, бұдан біз Гао Сяньчжидің бұл шайқасқа ертеден даярланғанын, әрі бұл жолғы шайқасқа Гао Сяньчжи көп күш салғанын байқаймыз. Бұдан тыс Таң империясының жауынгерлері аттылы жаяу дегенмен, негізі аттылы жауынгерлер еді, сондықтан да Таң империясының әскери қуаты күшті елі. Ал Араб жақтың негізгі сарбаздары Хорасан әмірі (呼罗珊总督)Абумуслым, уәзірі Зияды ибин Салих (Ziyad ibn Salih) болатын. Әскерлер саны Хорасаннан қырық мең бұдан сырт Арабтар билеп тұрған аймақтар Есіл өзені және Сыр дәрия мағындағы барлық қарасты мемлекеттердің әскерлері шамамен жүз мың айланасында еді, сонымен жалпы Араб әскелердің саны жү елу ден екі жү мың арасында еді. Әскер жағынан Арабтар негізгі ерекше орында еді. Сапа аспектілері жағынан, Хорасан ұдайы Арабтардың әскери негізгі қамбасы, әрі Аббаситтер патшалығының бас көтерген жері еді, Хорасанның аттылы әскерлері Араб тайпасын да ең ықпалды әскерлер еді. География жағынан Арабдар негінде тауасып тас баспайды, ал Гао Сяньчжи Памыр үстірті нен асады.

Гао Сяньчжи Шаш мемлекетін жойғаннан соң, Қытай Орта азияға деген әсерін қайтадан қалыпқа түсірді, Гао Сяньчжидің әскери қозғалысқа қарсы тұруы үшін, Арабтар Мауреннахрдағы шағын мемлекеттер мен селбесіп Гао Сяньчжиге қарсы соғыс ашқан, 751 жылы ,Сианьна шығып памиар ойпатын басып өтіп, құмдардыда кесіп өтіп , үш айдан астам жорық барысында шілде айында Арабтар тұрған талас қаласына жетіп талас қаласын басып алады.бұған арабтарда әлде қашан дайарлығы бареді, Гао Сяньчжи талас қаласын басыпалды деген қабар жекенде Арабтар жүзмең әскер бастап талас қаласына жолалды, екі жақ талас өзенің жийегінде кездесті,бүгінгі Әулие-ата (Aulie-Ata, қазіргі Жамбылда) қырғи соғыс басталды.

Қытайдың таң империясы Орта Азиядағы Каң мемлекеті,Ші мемлекеті,Ан мемлекеті секілді шағын мемлекеттер және батыс азиядағы Парсы мемлекеттер мен қарым-қатынасы жиы болған,әрі өз ара елшіде жіберіскен. 651 жылы таң империясы мен Араптар шынайы қарым-қатынасқа түсті.Көптеген Парсы,Арап және орта азиядағы саудагерлер Қытайға қоныстанып қалды.олардың кейбірі жақұт,дәрі-дәрмек,жібек,жоғары өсімді ақша берумен айланысса,ал кейбіреуі дуken ашып шелпек арақ саудалармен болған.одантыс көптеген саудагерлер Қытай және азия мемлекеттер арасында саудамен болған.

751 жылы талас шайқас кезеңінде Гао Сяньчжи араптардан жеңіліп тұтқынға төсседі, сол кезде бұл тұтқындар өздерімен бірге Қытайдың қағаз жасау тәсілін Самарқанға ала барады,кейін келе қағаз жасау технология осы өңірде және орта азияарқылы Арап мемлекеттерінеде жеткен.бұдан тыс Қытайдың жібек тоқұ,керамикалық өндіріс секілді

технологиясы араб елдеріне біртіндеп жеткен.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. 《新唐书》卷二二一下<西域传·康国>.
2. 《资治通鉴》卷二一六, 第6904页; 《旧唐书·高仙芝传》
3. Le.Strange, The Lands of the Eastern Caliphate, Cambridge, 1905
4. Beckwith, The Tibetan Empire in Central Asia. Princeton University Press, New Jersey, 1987.
5. 周连宽: 《大唐西域记史地研究丛稿》(以下称《从稿》), 中华书1984年, 第97页

ӘОЖ 004

ЖАПОНИЯНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ЭЛЕКТРОНДЫ ОҚУЛЫҚТАР

Қуанышбек Жанна Қалдыбайқызы

janna.kuanyshbek@yandex.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ ХҚФ Шығыстану кафедрасының аға оқытушысы
Ғылыми жетекшісі – Б.Ж.Абжаппарова

Технологияның дамуына қарай болашақта ақпаратты дұрыс қолдана білу маңызды болып табылады. Ақпараттық-коммуникациялық технологияны пайдалану тиімді әрі шығармашылық ойды дамытатын білім береді деп күтілуде. Ақпараттық технология, яғни ІТ деген сөзді көп адам біледі деп ойлаймын, ақпараттық-коммуникациялық технология екеуінің мағынасы бір болып көрінгенімен, соңғы терминді төмендегідей цифрлы технологиялар арқылы 3 сөзбен сипаттауға болады:

- Интернет
- Планшет
- Цифрлы ақпарат

Қазіргі таңда Интернет кеңінен таралғандықтан кез-келген ақпаратты оңай алуға болады. Технологияның дамуына байланысты дәстүрлі білім беру жүйесі емес, ақпаратты тиімді жинау маңызды болып отыр. Міндетті бәләм беру жүйесіне ақпараттық-коммуникациялық технологияны енгізу оқушыларға ақпаратты қолдану мүмкіндігін үйретеді. Сонымен қатар, білім алушыларды оқыту мақсатының нәтижелерін жетістікке алып келуі мүмкін деп күтілуде.

Қазіргі білім алушыларды «электронды ұрпақ» деп атауға болады, себебі олар компьютер, планшет, смартфонның барлығын өте жетік біледі. Білім беру жүйесіне ақпараттық-коммуникациялық технологияны енгізгенімен, білімнің мазмұны өзгермейді деген шындық бар. Ақпараттық-коммуникациялық технологияны пайдалана отырып, тиімді оқытудың және ақпаратты қолданудың мүмкіндіктерін дамыту үшін білім беру жүйесін жетілдіру керек.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар көптеген елдерде енгізіліп, қолданылып жүр, олардың ішінде цифрлы тақталар, теледидение мен камера, проекторлар, дербес компьютерлер, планшет сияқты оқу құралдары бар. Осы талған ақпараттық-коммуникациялық құралдардың барлығын тереңдетілген білім беру үшін қолдануға болады. Оқу орындарында сымсыз жергілікті торапты қосып, негізгі компьютер мен жеке планшеттерді байланыстырып қойса, ақпаратпен бөлісу тиімді болады. Сонымен қатар, білім алушылар бір аудиторияда отырып, планшеттерін қолдану арқылы материал дайындап, басқа аудиторияда отырып, планшеттерін қолдану арқылы материал дайындап, басқа аудиторияда отырғандармен бөлісіп, бірнеше рет қолдана алады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияның жылдан жылға дамуының бірден бір